

УДК 739. 2:671.2(477)''19/20''

Барбалат Олександра Володимирівна
викладач ювелірного мистецтва
кафедри образотворчого мистецтва,
аспірантка,
Київський університет ім. Бориса Грінченка
(Київ, Україна)
alexandrabarbalats@gmail.com

Oleksandra V. Barbalat
Teacher of Jewelry Art,
Department of Arts,
Postgraduate,
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)

**ІДЕЇ З АРХІВІВ ВСЕСВІТУ, ВКАРБОВАНІ У ВІЧНІСТЬ:
ТВОРЧІСТЬ СУЧАСНОГО ХУДОЖНИКА-МАЙСТРА ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ МЕТАЛУ, ЮВЕЛІРА-
МОДЕЛЬЄРА МАКСИМА СТОЛЯРА**

**THE IDEAS FROM THE ARCHIVES OF THE UNIVERSE EMBROSSED INTO ETERNITY:
MAXIM STOLIAR'S CREATIVITY, A MODERN ARTIST OF ARTISTIC METAL AND JEWELRY ART**

Анотація

Дослідження присвячено творчому шляху талановитого та широко відомого в колі ювелірів України сучасного художника-майстра художньої обробки металу, ювеліра-модельєра Максима Столяра. Він – надзвичайно обдарована особистість, творча діяльність якої розпочалася в 1990 р. та досі має потужний вплив на формування художньо-стилістичних особливостей дизайну ювелірних виробів України часів незалежності. Проаналізовано, висвітлено, охарактеризовано та опубліковано основні твори М. Столяра – людини, яка живе звичайним життям, рухаючись по ньому унікальним шляхом, щодня вкарбовуючи у вічність ідеї з архівів Всесвіту.

Ключові слова: сучасне ювелірне мистецтво, мініатюрна скульптурна пластика, дизайн та моделювання ювелірних виробів, сакральна геометрія, філософія та ювелірне мистецтво.

Summary

The research reveals Maxim Stoliar's creative path, a talented and famous jeweler in Ukrainian community, modern artist, master of artistic metal, and jewelry designer. His creative way began in 1990 and still has a powerful influence on the formation of modern Ukraine's artistic and stylistic features of jewelry design. In the research the artist and master's main works are analysed, illuminated, characterized and published. These are the works of the man who lives an ordinary life in an unusual way. Day by day these ideas are being carved out from the archives of the universe into eternity.

Key words: contemporary jewelry, miniature sculptural plastics, design and modelling of jewelry, sacral geometry, philosophy and jewelry.

Як на Небі, так і на Землі чи є ми господарями власного життя? Від народження до смерті ми пов'язані з іншими в минулому та теперішньому. Кожна наша думка породжує прагнення, наслідок якого – дія, що формує характер, який творить долю, віддзеркалюючись в архівах дзеркала Всесвіту, а значить, вкарбовуючись у вічність, породжує можливе майбутнє...

Девід Мітчелл. Хмарний атлас

Столяр Максим Сергійович народився 1974 р. в м. Київ у сім'ї інженерів. У 1986–1990-х рр. навчався в художній школі № 4 рідного міста. Розпочав свій творчий шлях 1990 р. в Київському художньо-промисловому технікумі (далі – КХПТ) на факультеті художньої обробки металу (нині – Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука). В 1995 р. успішно захистив диплом “Наперсний православний хрест” під керівництвом В. Тарасенка¹. “... Викладача, який навчив мене не бути рабом олівця, майстра, над робочим місцем якого висів вислів: «В образотворчому мистецтві немає нічого страшнішого, ніж художник, який не став майстром, та майстер, який не став художником», філософа, який поставив основні питання на моєму творчому шляху: «Що ти робиш?», «Яким чином ти це зробиш?» та «Навіщо?»” – з доброю усмішкою на обличчі згадує улюбленого педагога М. Столяр.

У 1990-ті рр. серед викладачів факультету художньої обробки металу Київського художньо-промислового технікуму в майстерні художньої обробки металу були також такі видатні майстри: В. Сауткін, В. Сладкевич та скульптор Б. Лисенко – імениті особистості, що відкривали ворота у світ ювелірного мистецтва та мініатюрної скульптурної пластики, якою

1 Ця інформація нині засвідчена офіційним дипломом із підписами та печаткою організаторів ювелірної події в Донецьку 2005 р.

М. Столяр захоплюється і нині.

Одночасно з навчанням у технікумі перші кроки в освоєнні базових ювелірних технік та обробки каміння майбутній художник робив пліч-о-пліч із батьком, Столяром Сергієм Віталійовичем, у творчій майстерні О. Роготченка – живої легенди сучасного ювелірного мистецтва України.

В ті часи свої шедеври створювали такі видатні художники-майстри ювелірної справи України, як В. Хоменко, Р. Усманов, О. Міхальянец, Ю. Барановський, творчістю яких захоплювався майбутній художник-майстер М. Столяр.

Гіпнотичний вплив на нього мала і творчість світових майстрів: відомого французького художника-ювеліра Р. Лаліка (1860–1945) та магістра модерну та ар-деко, епатажного С. Далі (1904–1989), який, зокрема, проявив себе й у дизайні ювелірних прикрас. А технічне виконання проектів швейцарського майстра біомеханічних форм та фантастичного реалізму Г. Р. Гігера (1940–2014) надихнуло М. Столяра на створення ескізів “Ксеноморф” та “Медуза Горгона”, у процесі роботи над якими водночас відбувався пошук автором індивідуального стилю. Результатом цих пошуків у 1999 р. став ніж “Шаман” (рис. 1).

Потужний розвиток ювелірної справи 1990-х рр. в Україні вимагав новітніх ідей із дизайну. В ті часи почали діяти як виробники масової продукції, так і ті, хто займав нішу створення ексклюзивних ювелірних прикрас, зокрема й для керівництва держави. Одним із таких підприємств було ТОВ “Фіал”, де М. Столяр працював із 1995 р. на посаді художника-майстра. На цьому підприємстві в 1996 р. він започаткував першу авторську концептуальну колекцію декоративно-прикладних скриньок “Трилобіт” (рис. 2), “Жук” (рис. 3), “Скорпіон”.

Базовою формою скриньок є яйце як першооснова творення Світу. Декор цих виробів наповнений біонічними мотивами в авторській стилізації. Для реалізації ідей використано різноманітні техніки, зокрема: воскове моделювання, різьблення по дереву та камінню, гравіювання та карбування металевої поверхні. Ескізи виконано акварельними фарбами на спеціальному французькому папері в масштабі 1:1. Першу серію скриньок М. Столяром створив під час навчання у Львівській національній академії мистецтв (далі – ЛНАМ) на факультеті художньої обробки металу. Одночасно викарбовувався та удосконалювався індивідуальний стиль художника та майстерність виконання робіт. Значний вплив на розвиток художнього мислення М. Столяра мав викладач ЛНАМ В. Шоломій.

ТОВ “Фіал” та його майстри стали сенсацією у світі ювелірного мистецтва України. Публікації в журналах “24 карати”, особливо датовані 2000 р., в яких фірма згадує прізвища своїх працівників та їхні твори, викликали потужну хвилю масового наслідування яскравого та індивідуального стилю, створеного молодого енергійною командою художників під керівництвом М. Столяра.

“Славу та гордість будь-якої фірми щонайперше складають саме її художники-майстри. На їх вмінні, таланті та інтуїції базується успіх” – таке життєве кредо мали О. Лисяня, А. Ласкавий та І. Лобортас – засновники підприємства “Фіал”, з-під крила якого вийшли такі відомі нині ювелірні підприємства, як “Арт-Віваче”, “Ювелірний дім «Лобортас»” та “Таліон золото”.

У 2001 р. М. Столяра запросили на посаду головного художника ТОВ “Арт-Віваче”. Під час його роботи на цьому підприємстві до 2004 р. були започатковані нові серії скриньок “Схід” та “Піраміда”. Найвідомішими із серії “Схід” стали скриньки “Хотей” та “Філософ верхи на черепаці”. Серії “Піраміда” притаманна якісно нова концептуальна лінія, сутність якої полягає в активному впливі об’ємно-просторової камерної композиції на людину, простір, речовину, час та навіть на тонкий енергетичний план. Найвідомішим твором із серії є “Тетрагональна біпіраміда” (рис. 4). За своєю сутністю ці об’єкти є генераторами-гармонізаторами, які можна програмувати для конкретної позитивної мети, наприклад, зарядження або енергетичного очищення предмета, що знаходиться всередині. Основою є піраміда, магічні властивості якої відомі з давніх часів. Ця концепція містить у собі закони композиції, знання із сакральної геометрії, символіки, езотерики у поєднанні з технологією та властивостями застосованих у виробі матеріалів. Ефект значно посилюється завдяки використанню кристалів та дорогоцінних металів. Першу скриньку “Тетрагональна біпіраміда” з червоного дерева, верх якої декоровано білим золотом із діамантами та спеціальною основою – лафетом для поглинання енергії-віддачі, зі срібла, створили у 2002 р. Нині скринька перебуває у приватній колекції. Проектування, макетування та виконання скриньок-генераторів відбувається і нині. Як у попередніх серіях, так і в сучасних використовуються матеріали: дерево, камінь, бивень мамонта, перламутр у поєднанні з дорогоцінними металами.

Також під час роботи на посаді головного художника-майстра ТОВ “Арт-Віваче” М. Столяр створив численні проекти ювелірних виробів та сувенірної продукції, зокрема і для керівництва держави.

У 2004 р. одночасно із публікацією в журналі “Ювелірний бізнес” статті “Форма та зміст у дизайні ювелірних прикрас”, написаної у співавторстві з художником-ювеліром-емальєром О. Барбалат, М. Столяр заступив на посаду художника-конструктора “Київського ювелірного заводу”, де взяв участь у масштабному проекті створення нової ризи для головної ікони Києво-Печерської лаври “Успіння Богородиці” (рис. 5), список якої нині міститься у Хрестовоздвиженському храмі Києво-Печерської лаври над Царськими воротами. Ця ікона написана у першій пол. XIX ст., власне, як і оригінальний чудотворний образ, у 1073 р. дарований Константинополем через візантійських майстрів, які йшли до Києва на будівництво Успенського Храму, за легендою, переданий їм самою Богородицею. Ікона має позолочений срібний круглий кіот і так само після літургії опускається на ремнях для поклоніння вірян. На позолоченій ризі стоїть клеймо майстра М. Бишевського. У згаданій роботі М. Столяр брав участь як провідний художник-конструктор та скульптор. Із боку автора на основі фотографій із оригіналу та зібраної інформації було виконано серію ескізів, скульптурне моделювання горельєфів та макетування. Понад рік тривала робота, в якій були задіяні, окрім М. Столяра, ще троє майстрів: Є. Семеняко, Я. Луз та Д. Борщенко.

У період перебування на посаді художника-конструктора КЮЗу М. Столяр створив ескізний проект призу для переможця конкурсу “Євробачення-2005”. Ось що розповідає про це автор: “До виконання ескізів було залучено четверо

художників, в тому числі і мене. Кожен з нас підготував свої варіанти (взагалі їх вийшло біля двадцяти). Замовник обрав саме мій варіант – лист папороті, закручений за спіраллю, що символізує рух галактики у Всесвіті”. Приз виготовили із золота 585 проби, це була найдорожча за всю 50-річну історію конкурсу нагорода. Її вручав тодішній президент України В. Ющенко переможниці Х. Папарізу² Також у 2005 р., крім численних розробок ювелірних прикрас, М. Столяром реалізував проєкт жіночого ювелірного гарнітура “Модерн ультра” (рис. 6), який став переможцем Всеукраїнського конкурсу на кращу ювелірну прикрасу року в межах Міжнародної ювелірної виставки “Ювелір-Експо-Донецьк 2005”³.

Із 2006 р. М. Столяр співпрацював із вінницьким Ювелірним домом “Діадема”, де спільно з О. Барбалат створив проєкт анімалістичного письмового прибору “Саванна” (рис. 7). Процес роботи тривав понад два роки, під час нього застосовували різноманітні техніки та синтез таких матеріалів, як срібло, сердолік, червоне дерево, діаманти.

Із 2010 р. М. Столяреві запропонували посаду художника-скульптора Ювелірного дому “Лобортас” де майстер працював близько трьох років.

У 2013 р. був урочисто нагороджений малим знаком ордена М. Перхіна (почесна нагорода Меморіального фонду К. Фаберже) за видатні досягнення в розвитку ювелірного мистецтва України часів незалежності.

Із 2014 р. і донині М. Столяр працює у власній майстерні разом із дружиною – художником ювеліром-емальєром, О. Барбалат. Займається активною виставковою діяльністю, створює проєкти ювелірних виробів, зокрема і в техніці художньої гарячої емалі. Із 2015 р. було започатковано перші в Україні пересувні майстер-класи з художньої гарячої емалі⁴, які набули популярності не тільки на рідній землі, а й у Польщі, Австрії, Словаччині, куди щорічно запрошують майстрів.

У 2014 р. М. Столяр здобув перемогу в конкурсі ескізів ювелірних виробів у межах Міжнародної ювелірної виставки “Ювелір Експо Україна 2014” в м. Київ за проєкт сувеніра “Аркадія” (воскове моделювання, литво, срібло, дерево, гаряча емаль, перламутр) та на конкурсі проєктів ювелірних виробів “Есть Идея!” у межах виставки “Ювелірний Салон” у м. Одеса.

У 2013–2014 рр. співпрацював із вінницькою ювелірною фабрикою “Мальва”, на замовлення якої виконав низку проєктів малосерійних ювелірних прикрас, створених як від руки, так і засобами 3D-моделювання.

У 2016 р. М. Столяр започаткував авторські серії прикрас із австралійськими опалами під назвою “Легенда Галактики” (рис. 8). Магічні опали захопили художника-майстра, тож у 2017 р. з’явилася нова серія “Золоті рибики”, в роботі над якою майстер використав біле та жовте золото 585 проби, опали та діаманти.

Популярною в шанувальників творчості М. Столяра є серія “Морена”, де майстер скомбінував корали, сердоліки, кварц із гарячою емаллю на сріблі та позолотою.

М. Столяр – постійний учасник спеціалізованих художніх виставок, симпозіумів та пленерів. Серед нещодавніх визначних подій для майстра стала участь у ювелірній виставці “Тендітна мить торкає вічність”⁵, організованої 2018 р. Національним музеєм історії України у виставковій залі свого філіалу – Музею історичних коштовностей України. Там експонувалася каблучка роботи М. Столяра із серії “Морена” під назвою “Red hot chili pepper” (рис. 9).

Слід звернути увагу на те, що в цій статті не згадані численні проєкти художника-майстра – мініатюрна скульптурна пластика та ювелірні прикраси, виконані аквареллю, яких налічується сотні, тому описати всі немає можливості.

Нині М. Столяр поєднує творчу діяльність із кураторством в ювелірній майстерні Київського університету ім. Б. Грінченка⁶ та має значну кількість учнів та послідовників.

Надзвичайно талановита людина, яка, на перший погляд, живе з вичайним життям, але рухається по ньому досить незвичайним шляхом. Зі сприйняттям істинного теперішнього як єдиного часу, в якому може відбуватися справжня трансформація себе шляхом Неба і Землі, що вкарбовується у вічність архівів дзеркала Всесвіту.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Барбалат А., Столяр М. Форма и содержание в дизайне ювелирных изделий // Ювелирный бизнес. – 2004. – № 15. – 70 с.: ил.
2. Досьє ювелірної творчості. Фірма “Фіал” // 24 карати. – 2000. – № 3 (5). – 76 с.
3. Иллюстрированная энциклопедия знаков и символов / Сост. Егзаров А. – Москва: Астрель; АСТ, 2007. – 723 с.
4. Итоги Всеукраинского конкурса эскизов на лучший ювелирный дизайн 2014 / [Электронный ресурс]: Ювелир Экспо Украина. – Режим доступа: http://www.jewellerexpo.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4226:2014&catid=11&lang=ru&Itemid=496 (дата обращения: 25.12.18). – Название с экрана.
5. Митчел Д. Облачный атлас. – Москва: Азбука Аттикус, 2016. – 720 с.
6. Неаполитанский С., Матвеев С. Сакральная геометрия. – Санкт-Петербург: Издательство института метафизики, 2006. – 632 с.: ил.

² Осичук И. Полукилограммовая пектораль из золота 585-й пробы, которую Президент Украины вручил победительнице “Евровидения–2005”, сделана в виде листа папоротника // Факты. – 27 мая 2005. – С. 23.

³ Ця інформація нині засвідчена офіційним дипломом із підписами та печаткою організаторів ювелірної події в Донецьку 2005р.

⁴ Ця інформація постійно відновлюється та доповнюється, відслідковувати можна за посиланням: <https://www.facebook.com/542462032570178/videos/569899079826473/>

⁵ Визначна та знакова для багатьох майстрів подія в сучасному ювелірному середовищі України. Серцем виставки (сподіваємося, вона матиме циклічний характер) стала Удовиченко Ірина Володимирівна, старший науковий співробітник відділу “Історії ювелірного мистецтва в Україні” Музею історичних коштовностей України, філіалу Національного музею історії України.

⁶ Ювелірна майстерня Київського університету ім. Б. Грінченка нині завдяки своїм викладачам та керівництву, яке приділяє увагу обладнанню майстерні, є потужним джерелом спеціалізованих знань та вмінь у дизайні та виготовленні ювелірних виробів.

7. *Осинчук И.* Полукилограммовая пектораль из золота 585-й пробы, которую Президент Украины вручил победительнице “Евровидения–2005”, сделана в виде листа папоротника // Факты. – 27 мая 2005. – С. 23.
8. *Пасічник Л.* Ювелірне мистецтво України ХХ–ХХІ століть / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ: Наукова думка, 2017. – 302 с.
9. *Скурлов В., Сапфирова Н.* Капітул орденів Меморіального фонду К. Фаберже. Проект “Україна та Фаберже”. – Санкт-Петербург: НФ-Принт, 2013. – 12 с.: ил.
10. К 40-летию со дня рождения. Столяр Максим Сергеевич / [Электронный ресурс]: Архив Валентина Скрулова. – Режим доступа: <http://skurlov.blogspot.com/2014/01/40.html> (дата обращения: 25.12.2018). – Название с экрана.
11. Тендітна мить торкає вічність. Образ квітки у творах сучасних українських ювелірів: каталог виставки / упоряд. І. Удовиченко. – Київ: Фенікс; НМІУ, 2018. – 48 с.
12. Чудотворна ікона “Успіння Пресвятої Богородиці” / [Електронний ресурс]: Київське православ’я. Міжнародний наковий проект. – Режим доступу: <http://kyiv-pravosl.info/2014/05/16/chudotvorna-ikona-uspinnya-kyevo-pecherska/> (дата звернення: 25.12.2018). – Назва з екрана.

REFERENCES

1. *Barbalat A., Stoliar M.* Forma i sodержanie v dizayne yuvelirnykh izdeliy // Yuvelirnyi biznes. – 2004. – № 15. – 70 s.
2. Dosie yuvelirnoi tvorchosti. Firma “Fial” // 24 karaty. – 2000. – № 3 (5). – 76 s.
3. *Illyustrirovannaya Entsiklopediya znakov i simvolov* / Sost. Egazarov A. – M.: Astrel, 2003. – 723 s.: il.
4. Itogi Vseukrainskogo konkursu eskiziv na krashchyy yuvelirnyi dizain 2014 / [Elektronnyi resurs]: Yuvelir Ekspo Ukraina. – Rezhim dostupa: http://www.jewellerexpo.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=4226:2014&catid=11&lang=ru&Itemid=496 (data obrashchenia: 25.12.2018). – Nazvanie s ekrana.
5. *Mitchel Devid.* Oblachnyi atlas. – M.: Azbuka Attikus, 2016. – 720 s.
6. *Neapolitanskii S., Matveev S.* Sakralnaia geometriya. – SPB.: Izdatelstvo instituta metafiziki, 2006. – 632 s.: il.
7. *Osyphchuk I.* Polukilogrammovaia pectoral iz zolota 585-j proby, kotorui president Ukrainy vruchil pobeditelnitse “Evrovideniya–2005”, sdelana v vide lista paporotnika // Fakty. – 25 maya 2005. – S. 23.
8. *Pasichnyk L.* Yuvelirne mystetstvo Ukrainy 20–21 stolit / NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho – K.: Naukova dumka, 2017. – 302 s.
9. *Skurlov V., Sapfyrova N.* Kapitul ordeniv Memorialnogo fondu K. Faberzhe. Proekt “Ukraina ta Faberzhe”. – Sankt-Peterburh: NF-Prynt, 2013. – 12 s.: il.
10. K 40-letiyu so dnia rozhdeniya Stoliar Maksym Sergeevich / [Elektronnyi resurs]: Arkhiv Valentina Skrulova. – Rezhim dostupa: <http://skurlov.blogspot.com/2014/01/40.html> (data obrashchenia: 25.12.2018). – Nazvanie s ekrana.
11. Tenditna myt torkaie vichnist. Obraz kvitky u tvorakh suchasnykh ukrainskykh yuveliriv: kataloh vystavky / uporiad. I. Udovychenko. – K.: Feniks; NMIU, 2018. – 48 s.
12. Chudotvorna ikona Uspinnia Presviatoi Bohorodytsi / [Elektronnyi resurs]: Kyivske pravoslavia. Mizhnarodnyi naukovyi proekt – Rezhym dostupu: <http://kyiv-pravosl.info/2014/05/16/chudotvorna-ikona-uspinnya-kyevo-pecherska/> (data zvernennia: 25.12.2018). – Nazva z ekrana.

Перелік ілюстрацій:

- Рис. 1.** М. Столяр. Ніж “Шаман”. Золото 585 проби, срібло 925 проби, корали, чорне дерево, мармур, авторська техніка. 1999 р.
- Рис. 2.** М. Столяр, В. Мазур. Скринька “Трилобіт”. Срібло 925 проби, бурштин, червоне дерево, авторська техніка. 1996 р.
- Рис. 3.** М. Столяр. Скринька “Жук”. Золото 585 проби, берили фантазійного огранювання В. Перегуди, червоне дерево, авторська техніка. 1999 р.
- Рис. 4.** М. Столяр. Скринька “Тетрагональна біпіраміда”. Золото 585 проби, срібло 925 проби, діаманти, кварц, червоне дерево, авторська техніка. 2003 р.
- Рис. 5.** М. Столяр, Є. Семеняко, Я. Луз, Д. Борщенко. Срібло 925 проби, позолота. 2005 р.
- Рис. 6.** М. Столяр. Проектна графіка “Модерн Ультра”. Французький папір, акварель, титанові білила, авторська техніка. 2005 р.
- Рис. 7.** М. Столяр, О. Барбалат. “Носоріг” – візитниця з настільного письмового прибору “Савана”. Золото 585 проби, срібло 925 проби, діаманти, сердолік, червоне дерево, авторська техніка. 2006 р.
- Рис. 8.** М. Столяр. Жіночий гарнітур “Легенда Галактики”. Золото 585 проби, діаманти, австралійські опали, авторська техніка. 2016 р.
- Рис. 9.** М. Столяр. Жіночий гарнітур “Red hot chili pepper”. Срібло 925 проби, циркони, авторська техніка. 2018 р.

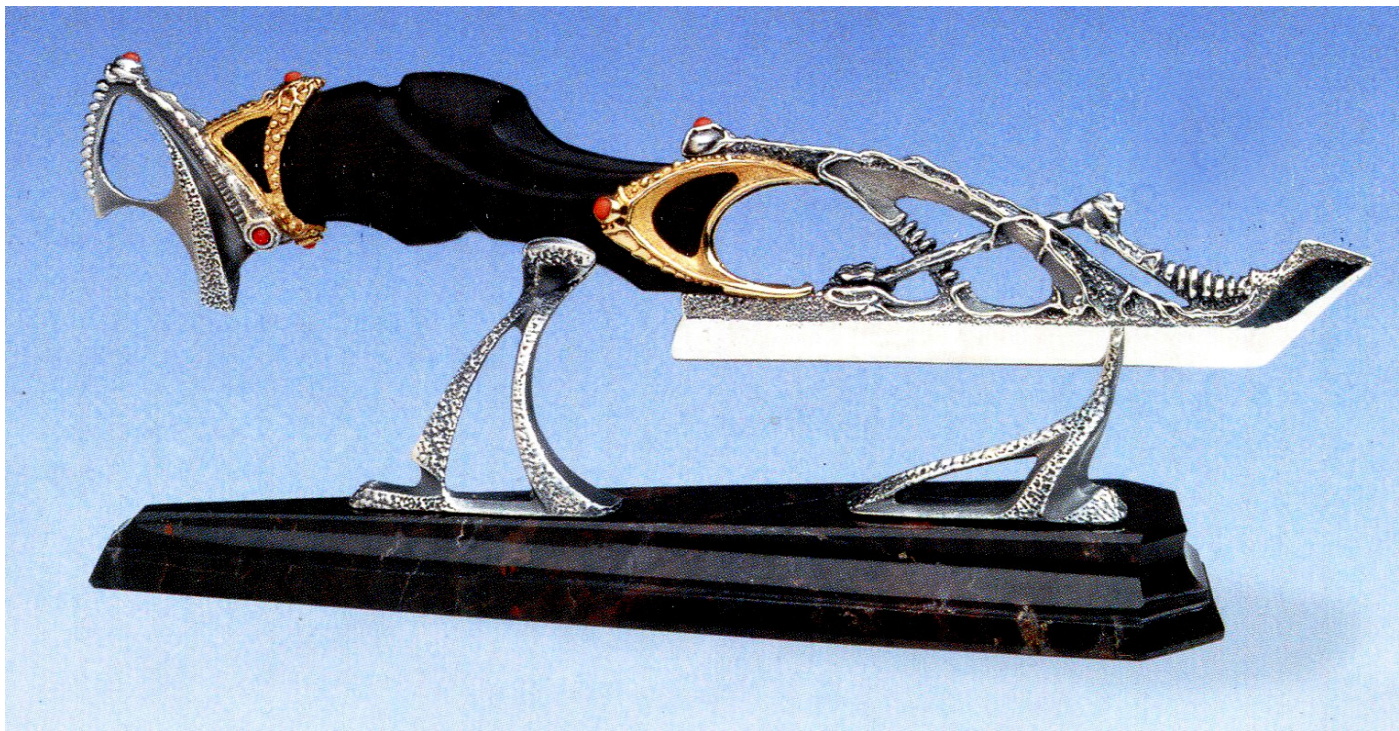

Рис. 1.

Рис. 2

Рис.3

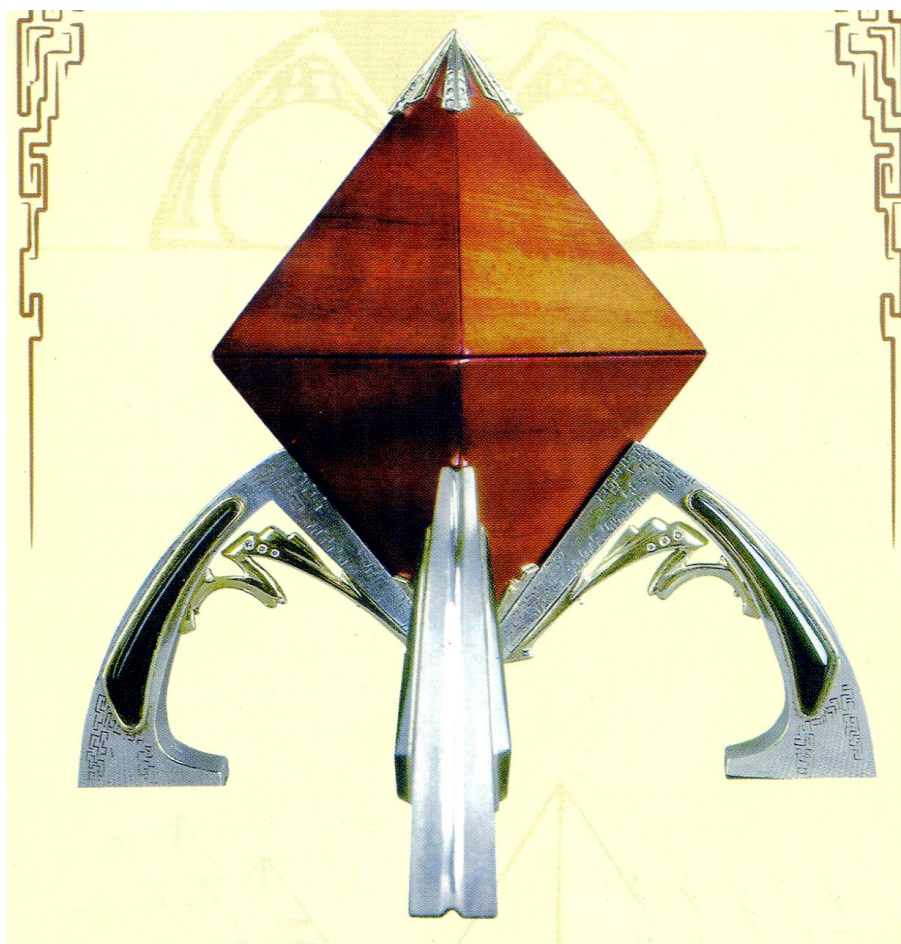

Рис.4

Рис. 5

Рис.6

Рис. 7

Рис. 8

Рис. 9